

Nr 337.

Av herrar **Holmbäck** och **Björck**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till utbildning av tandläkare m. m.

I kungl. proposition nr 241 av den 12 april 1946 föreslås en femårig studieplan för studerande vid tandläkarinstitutet och vidare, att ett tandläkarinstitut skall inrättas i Malmö för 80 årligen intagna elever.

Mot denna proposition kunna vissa synnerligen vägande invändningar göras.

Det föreslås, att studieplanen skall bli femårig. Vid en granskning av de sakkunnigas betänkande finner man, att undervisningstimmarnas antal är synnerligen stort och att föga plats finnes för självstudier. I förhållande till den nuvarande fyraåriga planen har antalet studietimmar i betänkandet ökat med 33 %, något som i sig anger, att kursen näppeligen av flertalet kan genomföras på fem år. I den kungl. propositionen finna vi emellertid till vår tillfredsställelse, att undervisningstimmarnas antal icke obetydligt nedskurits. Trots detta omfattar studietiden likväl allttjämt 5 år, något som i hög grad belyser hur starkt belastat det schema är, som de sakkunniga framlagt.

Den nuvarande mindre kursen tager för flertalet redan fem år eller mera; mer än 60 % av eleverna behöva fem år eller mer för att avlägga tandläkarexamen. Man kan därför förvänta, att den föreslagna femåriga kursen, som dock är avsevärt större än den nuvarande 4-åriga, för flertalet elever allttjämt kommer att draga avsevärt mer än fem år. Då härtill kommer, att två till tre kompletteringsår bruka behövas före intagandet till tandläkarinstitutet, kommer man fram till att för flertalet åtgå åtta till nio år mellan studentexamen och tandläkarexamen.

En studietid på omkring sex år är säkerligen icke nödvändig för att av ett ordinärt elevmaterial skapa fullgoda tandläkare.

En granskning av studieschemat ger vid handen, att de teoretiska ämnena givits en otillbörligt stor plats; för undervisningen i anatomi och histologi reserveras sålunda över 385 undervisningstimmar mot för närvarande 180 och för fysiologi, farmakologi och kemi 287 mot nuvarande 190. Ökningen av studietiden har huvudsakligen skett beträffande teoretiska ämnen, under det att de synnerligen viktiga ämnena proteslära och carieslära icke fått någon nämnvärd ökning. Anmärkningsvärt är slutligen, att eleverna få börja arbeta på patient först under det fjärde studieåret.

Uppenbarligen grundar sig planläggningen på de nuvarande förhållandena

vid tandläkarinstitutet, och detta har satt sin tydliga prägel på det hela. Det är ju allmänt känt, att förhållandena på tandläkarinstitutet icke äro goda. Lokalerna äro dåliga och trånga och patienttillgången för viss undervisning mycket otillräcklig. I »Studieförhållandena vid tandläkarinstitutet» finns angiven en undersökning omfattande en grupp på protesavdelningen tjänstgörande 26 kandidater, av vilka 92 % varit tvungna att skaffa sina protespatienter på privat väg. Vidare finns angivet, att de kostnader som 22 kandidater bestridit i samband med protesarbetena uppgått till sammanlagt 1 529 kronor. Bristen på dugliga lärarkrafter är även mycket stor. Därför blir den personliga handledningen av eleverna bristfällig. Vidare få eleverna tillbringa mycket stor del av tiden med att vänta på lärarna. Det är sålunda icke ovanligt, att en elev får vänta sysslolös en eller två timmar, och det har beräknats, att varje elev årligen förlorar 40 effektiva arbetsdagar på att vänta. Vidare är det icke ovanligt, att elev, som skall avlägga examen, får vänta bortåt två månader på tillfälle att träffa vederbörande lärare för att avlägga sluttentamen. Det måste anses uppenbart felaktigt att lägga studieförhållandena som dessa till grund för en ny studieordning. Följden blir, att, som nu sker, allehanda bristfälligheter i institutets planläggning och skötsel kompenseras genom en förlängd studietid.

Landet är för närvarande i stort behov av tandläkare. Folk tandvården behöver för sin fulla utbyggnad en utexaminering av ca 180 tandläkare årligen. En förlängning av studietiden minskar avsevärt de utexaminerades antal och berövar landet ett stort antal effektiva tandläkarår. Här kan man helt instämma i departementschefens yttrande, att tanken på en förlängning av studierna för tandläkarexamen måste väcka starka betänkligheter och att huvudsaken i nuvarande läge är att så snabbt som möjligt öka produktionen av tandläkare.

Inom en snar framtid bli de yngre arbetande åldrarnas årsklasser vidare mycket små. De komma inom kort att vara minskade med omkring 30 %. Dessa unga komma att få en mycket stor arbets- och försörjningsbörda, bl. a. för att ge de stora åldrande årsgrupperna en rimlig social omvårdnad. Det är därför angeläget, att deras arbete på allt sätt underlättas, och detta kan bl. a. ske genom att effektivt utnyttja studieåren.

Av vad ovan anförts framgår sålunda, att en god planläggning vid ett fullgott tandläkarinstitut med tillräckligt antal fullgoda lärare har den största betydelse för en minskning av studietiden. I U. S. A., där många små institut finnas med årskullar på omkring 30—40—50 elever, får man mycket goda studieresultat på fyra år. Sådana tandläkarinstitut bli utan tvekan relativt dyrbara i drift, men detta kompenseras många gånger om genom vinsten i studietiden. De sakkunniga ha på s. 63 i betänkandet angivit, att studietiden i U. S. A. är sex år; detta är emellertid icke riktigt. Efter examen vid High School som tages vid 18 års ålder få de studerande genomgå en 2-årig praecollegekurs vid vilken studier bedrivs huvudsakligen i ämnena fysik, kemi och biologi och som skall ge en viss poängsumma. Är denna poängsumma tillräcklig, får kandidaten

börja sina studier vid en dental school. Kursen är 4-årig, och efter denna kurs avlägges omedelbart examen inför State Board, varefter licentia practicandi erhålles. Licensen måste förnyas varje år, ett slags kontroll mot kvaeksalveri. Om tandläkare överflyttar till annan stat, kunna i vissa fall kompletteringar erfordras. Den svenske studenten avlägger sin examen vid 19,8 års ålder, och de som söka till tandläkarinstitutet måste för att vinna inträde ha höga betyg i kemi, fysik och biologi. De ha vid denna tid väl så goda kunskaper som den amerikanske eleven, vilken genomgått praecollegeår. Dessutom måste den svenske studenten för att vinna inträde i de flesta fall komplettera under något eller några år. Han har sålunda vid inträde vid tandläkarinstitutet betydligt längre studier bakom sig än den amerikanske studenten, och det kan därför icke anses mer än rimligt, att han får avlägga sin tandläkarexamen efter fyra års tandläkarstudier.

Vad man vid en omorganisation av tandläkarutbildningen bör sträva efter är sålunda att få fram en fullgod undervisning vid väl utrustade tandläkarinstitut av lagom storlek och med tillräckligt antal goda lärare.

I propositionen föreslås, att det nya institutet skall inrättas för 80 studerande per årskurs och förläggas till Malmö. Mot denna storlek på institutet måste framföras starka betänkligheter; studiegrupperna bli för stora, och detta kan medföra, att studietiden kommer att bli förlängd såsom nu är förhållandet vid stockholmsinstitutet. Vidare blir det svårt att anskaffa nödigt patientmaterial för ett så stort institut. Ett effektivt drivet tandläkarinstitut bör ej ha större årskurser än 40—50. Det torde därför ur alla synpunkter vara lämpligare att förlägga ett institut för 40 elever till Malmö och ett ungefär lika stort institut till Göteborg.

Av propositionen framgår, att det nya malmöinstitutet närmast tänkes bli organiserat som någon sorts filial till stockholmsinstitutet; inga professurer finnas föreslagna på lärarplatserna, och lärarplatserna äro i övrigt föreslagna som arvodestjänster. Detta förslag förefaller föga rationellt; tandläkarinstitutets lärarråd har, som ovan belysts, de största svårigheter att nödtorftigt bemästra den egna undervisningen och torde därför icke med någon större framgång kunna belastas med ytterligare arbetsuppgifter. Den riktiga vägen är utan tvekan att från början utrusta dessa institut som mönsterinstitut med god lärarpersonal. Om så sker, torde med stor säkerhet här inom kort kunna utarbetas en studieplan, enligt vilken goda tandläkare kunna utbildas på fyra år, examensperioden inkluderad.

Då för närvarande 40 elever genomgå sitt första teoretiska studieår i Lund, är det synnerligen brådskande, att anstalter vidtagas för deras vidare studier. Både Göteborg och Malmö ha givit goda anbud om lokaler för institut. Vad Göteborg beträffar, finnas redan tomma lokaler stående för ändamålet. Det torde därför vara lämpligast, att Göteborg utses såsom plats för det första av de två instituten, att chefspersonal för detta institut omedelbart tillsättes, att poliklinik inrättas för säkrande av god patienttillgång och att det utrustas och

färdigställes redan i sommar, så att undervisningen under fullgoda former kan tagas upp där till hösten.

Under hänvisning till vad ovan anförts föreslås,

1. att den nuvarande fyraåriga studieplanen bibehålles oförändrad under ytterligare ett antal år; revision av densamma bör sedan kunna ske med stöd av erfarenheter, vunna vid det nya moderna institutet,
2. att nya institut inrättas i Göteborg och Malmö för högst 50 studerande per år,
3. att dessa institut få en fullt självständig organisation med tillräcklig lärarstab,
4. att det första institutet förlägges till Göteborg, varvid förordnandet av lärare och anskaffandet av utrustning omedelbart igångsättes,
5. att institutet i Malmö planeras så att det kan börja verka höstterminen 1947,
6. att de för staten fördelaktiga anbud om byggnadsteknisk inredning av lokaler, som gjorts av de kommunala myndigheterna i Göteborg resp. Malmö, accepteras och att på så sätt ytterligare provisorier i Stockholm undvikas.

Stockholm den 10 maj 1946.

Å. Holmbäck.

John T. Björck.
